MIASTO JAKO TEKST DO CZYTANIA

czytanie świata, nie tylko książek

DŹWIĘKI MIASTA

- ruch uliczny
- sygnały świetlne i dźwiękowe
- odgłosy przyrody
- rozmowy, kroki

➡ CO SŁYSZĘ?
➡ GDZIE JESTEM?
➡ CO SIĘ TU DZIEJE?

TRYB PRACY

- makieta miasta
- praca zespołowa
- zajęcia w terenie
- obserwacja i interpretacja

OBRAZY I ZNAKI

- znaki drogowe
- instytucje publiczne
- nazwy sklepów
- nazwy ulic

➡ CO TO JEST?
➡ DLA KOGO?
➡ JAKĄ INFORMACJĘ PRZEKAZUJE?

- Dziecko interpretuje elementy przestrzeni miejskiej jako znaki i informacje
- Czyta „ze zrozumieniem" w sytuacjach pozaszkolnych
- Dostrzega znaki kulturowe i przyrodnicze

PLAN MIASTA

orientacja w przestrzeni

- gdzie jestem
- kierunki geograficzne (N, S, E, W)
- planowanie drogi

➡ JAK DOJŚĆ DO CELU?

ZNAKI PRZYRODY

pory roku

pogoda

drzewa, zwierzęta, rośliny

➡ CO PRZYRODA „MÓWI" O MIEJSCU I CZASIE?

PRZYSTANEK – CZYTANIE INFORMACJI

(świetny „case study" do narysowania)

- rozkład jazdy
- godziny odjazdów i przyjazdów
- peron / przystanek
- zegar
- +− obliczanie czasu

➡ CZY ZDĄŻĘ?
➡ ILE BĘDĘ CZEKAĆ?

UMIEJĘTNOŚCI ROZWIJANE U DZIECI

- ✓ czytanie ze zrozumieniem
- ✓ uważność i obserwacja
- ✓ łączenie informacji
- ✓ orientacja w przestrzeni
- ✓ samodzielność w codziennych sytuacjach

- Miasto to tekst pełen znaków
- Czytamy je oczami, uszami i ruchem
- Czytanie pomaga nam rozumieć świat

by Anna Ruszczak

Sylwia Linek
Celina Drewek
Elżbieta Romaniuk
Marzena Bartłomiejczak
Iwona Śmigalska-Hyżyk
Anna Ruszczak

MAPA NIEWIDZIALNEGO

To, czego nie ma w podręczniku.

CEL

- Dziecko identyfikuje niewidoczne elementy środowiska (dźwięk, zapach, temperatura, ruch powietrza)
- Przedstawia je w formie symbolicznej mapy

CO JEST NIEWIDZIALNE?

- dźwięki
- zapachy
- ciepło / zimno
- powietrze w ruchu

NIE WIDZĘ — ALE CZUJĘ

MAPA

- obserwacja w terenie
- słuchanie
- wąchanie
- odczuwanie
- zamiana w symbole

- LINIE FAL
- STRZAŁKI
- KOLORY TEMPERATURY
- IKONKI ZAPACHÓW

JAK TO ODCZUWAMY? ZMYSŁY I CIAŁO

- ucho – fala dźwiękowa
- nos – cząsteczki zapachu
- płuca – powietrze i oddech
- skóra – temperatura
- ruch – całe ciało

SENSORYKA + DOŚWIADCZENIE

NAUKA O NIEWIDZIALNYM

GEOGRAFIA

- efekt cieplarniany
- czyste powietrze
- ruch powietrza

WF / RUCH

- ciało w przestrzeni
- oddech w ruchu
- zabawy sensoryczne

FIZYKA / MUZYKA

- fala dźwiękowa
- głośno – cicho
- rytm, cisza

BIOLOGIA

- skład powietrza
- zdrowie i oddychanie
- budowa ucha
- budowa nosa

MATEMATYKA

- liczenie drzew
- porównywanie
- więcej – mniej powietrza

JĘZYK POLSKI

- opowiadanie o niewidzialnym stworzeniu
- nadawanie znaczeń
- metafora

Nie wszystko, co ważne, da się zobaczyć
Świat można czytać zmysłami
Mapa pomaga zrozumieć niewidzialne

by Anna Ruszczak

Marta Żuchowska
Joanna Mucha
Anna Szramska
Ewa Pocztarek

BŁĘDY SĄ TU LEGALNE

Uczenie się przez błąd – w praktyce.

NIE WAŻNE, ILE RAZY SIĘ PRZEWRACASZ. WAŻNE, ILE RAZY WSTAJESZ!

JAK SIĘ UCZYMY?

(ciąg przyczynowo-skutkowy)

- ? próba
- ❌ błąd
- 👀 obserwacja
- 🤔 analiza
- 💡 wniosek
- 🔁 kolejna próba

GRA TERENOWA – PODCHODY

(wszystkie przedmioty)

- 🧭 geografia – kierunki świata
- 🗺️ mapa – orientacja w terenie
- ➗ matematyka – odległości, liczenie
- 🤝 współpraca – praca zespołowa
- 🏃 ruch – działanie w terenie

➡️ NIE MA JEDNEJ DOBREJ DROGI

NARZĘDZIA RADZENIA SOBIE Z BŁĘDEM

- 🧭 kierunki świata
- 🗺️ mapa
- 🛟 koło ratunkowe (plan B)
- 🚪 wyjście awaryjne
- 🏠 niewidzialny dom (bezpieczeństwo)
- 🔍 wskazówki

Kto pyta — nie błądzi!

Koniec języka za przewodnika!

Razem łatwiej niż samemu!

CO ĆWICZYMY?

współpracę, komunikację, integrację, zaufanie, odwagę próbowania

MĄDROŚCI TERENOWE

CO DAJE BŁĄD?

- ✓ uczy myślenia
- ✓ buduje odporność
- ✓ pokazuje, co poprawić
- ✓ wzmacnia samodzielność

> Błąd to informacja, nie porażka
> Uczenie się to proces
> Najlepiej uczymy się, działając

by Anna Ruszczak

Marta Żuchowska, Joanna Mucha, Anna Szramska, Ewa Pocztarek

ZADANIE DETEKTYWA

👀 patrz uważnie
📝 zbieraj ślady
🧠 łącz fakty
📍 sprawdzaj miejsce

TOP SECRET

GRA TERENOWA „NAUKOWY DETEKTYW"

Uczę się, obserwując świat

CEL

- ćwiczenie orientacji w terenie 🧭
- obserwacja zjawisk przyrodniczych 🌦️
- rozpoznawanie elementów architektury 🏛️

CO ĆWICZYMY?

- ✓ uważność
- ✓ logiczne myślenie
- ✓ łączenie informacji
- ✓ orientację w przestrzeni
- ✓ pracę w terenie

ARCHITEKTURA – ŚLADY HISTORII

🏛️ skansen
🏰 zamek
🧱 mury obronne

➡ PO CO TO ZBUDOWANO?
➡ CO MÓWI O DAWNYCH CZASACH?

PRZYRODA – ŚLADY I TROPY

🌲 pień drzewa – słoje
🌿 mech – wilgoć, cień
🌳 samotnie rosnące drzewa
🐜 mrowisko – życie owadów
🐾 tropy zwierząt

➡ CO TO MÓWI O MIEJSCU?

NARZĘDZIA BADACZA

🔍 lupa
🔭 lornetka
📏 miara
☀️ gnomon

➡ PATRZ BLIŻEJ
➡ SPRAWDZAJ DOKŁADNIE

ORIENTACJA W TERENIE

🧭 kompas
🗺️ mapa
📏 miara
☀️ gnomon (cień)
📱 telefon (wsparcie)

➡ KIERUNKI ŚWIATA
➡ OKREŚLANIE POŁOŻENIA

POGODA – ZNAKI NATURY

☀️ słońce
🌧️ deszcz
❄️ grad
💨 wiatr
👀 obserwacja zmian pogody

➡ JAK POGODA WPŁYWA NA TEREN?

- Świat zostawia ślady
- Trzeba nauczyć się je czytać
- Nauka zaczyna się od obserwacji

Ewa Dziegińska
Joanna Pająk
Ilona Nowakowska
Barbara Brotaj
Katarzyna Tokarek

by Anna Ruszczak

MIASTO Z PERSPEKTYWY LIŚCIA

Zmiana punktu widzenia

CEL

- Dziecko opisuje przestrzeń miejską z różnych perspektyw
- W tym z perspektywy elementów przyrody
- Rozwija empatię i umiejętność wypowiedzi

BOHATER: LIŚĆ

- Jestem mały, lekki, wędruję...
- Widzę miasto inaczej niż ludzie

JAK SIĘ PORUSZAŁ?

- prawo / lewo
- w górę / w dół
- wiatr
- ruch w przestrzeni

→ ORIENTACJA + CIAŁO

CO WIDZIAŁ LIŚĆ?

(ścieżka jak opowieść)

- zabytki miasta
- ulice i place
- zwykłych ludzi
- władze miasta
- inne drzewa

→ KOGO SPOTKAŁEM?
→ CO BYŁO NOWE?
→ CO MNIE ZDZIWIŁO?

MÓWIĘ I OPOWIADAM

- logopedia
- ortografia
- drama
- bajka terapeutyczna
- opowieści i legendy

→ MIASTO OPOWIADA HISTORIE

EMOCJE I EMPATIA

- zagubiony liść
- odnalezienie drogi
- spotkanie innych
- poczucie bezpieczeństwa

→ JAK CZUJE SIĘ LIŚĆ?
→ JAK JA BYM SIĘ CZUŁ?
→ JAK CZUJE SIĘ KTOŚ, KTO SIĘ ZGUBIŁ?

TWORZENIE

- prace plastyczne
- różne faktury
- kolory pór roku

MYŚLENIE MATEMATYCZNE

- liczenie kroków
- porównywanie
- zabawy matematyczne

CIAŁO W RUCHU

- ćwiczenia oddechowe
- ćwiczenia ruchowe
- taniec liścia
- zabawy ruchowe

CO ĆWICZYMY?

- ✓ ZMIANĘ PERSPEKTYWY
- ✓ EMPATIĘ
- ✓ ORIENTACJĘ W PRZESTRZENI
- ✓ WYPOWIEDŹ USTNĄ I RUCH
- ✓ WYOBRAŹNIĘ

- Każdy widzi świat inaczej
- Zmiana perspektywy pomaga zrozumieć innych
- Miasto można opowiedzieć na wiele sposobów
- Empatia zaczyna się od wyobraźni
- Zmiana perspektywy zmienia zrozumienie

by Anna Ruszczak

Ewa Dziegińska
Joanna Pająk
Ilona Nowakowska
Barbara Brotaj
Katarzyna Tokarek

KTO TU NAPRAWDĘ MIESZKA?

Miasto jako ekosystem

CEL

- Dziecko dostrzega różnorodność organizmów żywych w przestrzeni miejskiej
- Rozumie zależności między człowiekiem a środowiskiem przyrodniczym

PRZYRODA W DZIAŁANIU

- eksploracje terenu
- obserwacja gatunków
- zakładanie ogrodów
- pasieka
- ogród–dach

ZALEŻNOŚCI

człowiek ↔ przyroda
rośliny → tlen
owady → zapylanie
człowiek → opieka / wpływ

JĘZYK I OPOWIEŚĆ

- pisanie książek
- „żaba", „żubr" – ortografia
- opisy przyrody

➡ PRZYRODA MA SWOJE HISTORIE

MUZYKA NATURY

- tworzenie piosenek
- instrumenty z przyrody
- słuchanie dźwięków miasta

MIASTO = EKOSYSTEM

- ludzie
- rośliny
- zwierzęta
- mikroorganizmy

Wszyscy tu mieszkamy

TWORZENIE I TECHNOLOGIA

- makiety miasta
- lego WeDo
- drukarka 3D
- zielniki
- mapy

KULINARIA – Z TERENU NA TALERZU

- zasoby lokalne
- miód
- potrawy z darów natury

➡ SKĄD POCHODZI JEDZENIE?

➡ KAŻDY MA SWOJE MIEJSCE

MATEMATYKA W TERENIE

- obliczenia
- mierzenie
- zadania praktyczne

GEOGRAFIA – GDZIE JESTEŚMY?

- mapa ciekawych miejsc
- kompas
- orientacja w przestrzeni

CIAŁO W EKOSYSTEMIE

- ścieżka sensoryczna
- podchody
- ćwiczenia ogólnorozwojowe
- ćwiczenia śródlekcyjne

Miasto to nie tylko budynki

To sieć zależności

Każdy mieszkaniec ma znaczenie

EMOCJE I TERAPIA

ROZPOZNAWANIE EMOCJI
RELACJA Z NATURĄ
WYCISZENIE

by Anna Ruszczak

Magdalena Galuba
Roksana Krzemińska
Dorota Śmigielska
Karolina Smaglińska
Elżbieta Kowalska

INSTRUKCJA OBSŁUGI MIEJSCA

Myślenie proceduralne w terenie

CEL

- Dziecko tworzy i realizuje proste instrukcje działania
- Odnoszące się do konkretnego miejsca w terenie
- Z uwzględnieniem elementów przyrody

MIEJSCE DZIAŁANIA

szkoła → las

→ KAŻDE MIEJSCE MA INNE ZASADY

JAK MYŚLIMY?

zobacz miejsce
nazwij elementy
ustal zasady
zaplanuj działanie
sprawdź w terenie
popraw instrukcję

→ PROCEDURA = PORZĄDEK MYŚLENIA

LAS – INSTRUKCJA OBSŁUGI

UBIÓR

wygodne buty
długie spodnie
czapka

⚠ BEZPIECZEŃSTWO

NIE ODDALAM SIĘ
UWAŻAM NA TEREN
SŁUCHAM PROWADZĄCEGO

PRZYBORY

lupa
notatnik
aparat / telefon

DOKUMENTACJA

zdjęcia
rysunki
zapiski

→ SPRAWDZAM, CZY INSTRUKCJA DZIAŁA

PODCHODY – ZADANIE TERENOWE

instrukcje
krok po kroku
znaki i wskazówki
współpraca

→ INSTRUKCJA PROWADZI DO CELU

BAJKI I OPOWIEŚCI

instrukcja w formie historii
bohater uczy się zasad miejsca

→ ŁATWIEJ ZAPAMIĘTAĆ, GDY JEST OPOWIEŚĆ

SZERSZY KONTEKST (edukacja globalna)

dbanie o przyrodę
odpowiedzialność
wspólne zasady

ŚWIAT PRZYRODY

nie niszczę
obserwuję
zostawiam po sobie porządek

CO ĆWICZYMY?

- ✓ myślenie proceduralne
- ✓ planowanie
- ✓ odpowiedzialność
- ✓ obserwację
- ✓ współpracę

OBSERWACJE

rośliny
zwierzęta
ślady

- Każde miejsce ma swoją instrukcję
- Dobre zasady pomagają działać bezpiecznie
- Myślenie krok po kroku ułatwia naukę

by Anna Ruszczak

Magdalena Galuba
Roksana Krzemińska
Dorota Śmigielska
Karolina Smaglińska
Elżbieta Kowalska

PO CO TO TUTAJ JEST?

krytyczne myślenie od najmłodszych lat

Po co?

Dla kogo?

Co by było, gdyby tego nie było?

ZAKŁADY PRACY

miejsca pracy
rozwój miasta
produkcja dóbr
wpływ na środowisko

- CZY KAŻDY ZAKŁAD JEST POTRZEBNY?
- JAK MOGĄ DZIAŁAĆ BARDZIEJ EKOLOGICZNIE?

SZKOŁA

nauka i rozwój
relacje społeczne
przygotowanie do życia
bezpieczeństwo

- CO DAJE DZIECIOM SZKOŁA POZA NAUKĄ?

Dziecko analizuje funkcję elementów przestrzeni miejskiej i przyrodniczej
Ocenia ich znaczenie dla ludzi i środowiska

DWORZEC PKP/PKS

komunikacja
podróże i praca
łączenie miejsc
rozwój regionu

- DLACZEGO DWORZEC JEST WAŻNY DLA MIASTA?

PARK

odpoczynek
kontakt z naturą
miejsce spotkań
wpływ na zdrowie
ochrona środowiska

- CO BY BYŁO BEZ PARKU?
- MNIEJ ZIELENI, HAŁAS, GORSZE POWIETRZE

ZABUDOWANIA

mieszkania
sklepy
miejsca usług
estetyka przestrzeni

- JAK WYGLĄD ZABUDOWY WPŁYWA NA NASZE SAMOPOCZUCIE?

Każdy element przestrzeni ma swoją funkcję
Nie wszystko jest „przypadkowe"
To, jak projektujemy miejsca, wpływa na ludzi i środowisko

by Anna Ruszczak

CO ĆWICZĄ DZIECI?

- ✓ obserwowanie
- ✓ zadawanie pytań
- ✓ analizowanie skutków
- ✓ myślenie przyczynowo-skutkowe
- ✓ odpowiedzialność za przestrzeń

Sylwia Linek
Celina Drewek
Elżbieta Romaniuk
Marzena Bartłomiejczak
Iwona Śmigalska-Hyżyk
Anna Ruszczak